

Antikvarisk förundersökning och konsekvensbeskrivning
VANDENBERGH 9, STOCKHOLM

FÖRHANDSKOPIA
2015-04-20

Uppdrag

261596, Vandenberg - Antikvarisk utredning

Titel på rapport:

Antikvarisk förundersökning och konsekvensbeskrivning
Vandenberg 9

Status:

Förhandskopia

Datum:

2015-04-20

Medverkande

Beställare:

Niam AB

Kontaktperson:

Hans Lisserkers

Uppdragsansvarig:

Jonas Sundvall

Kvalitetsgranskare:

Cecilia Pantzar

Där inget annat anges är fotografier tagna av Jonas Sundvall, Tyréns AB

Tyréns AB

118 86 Stockholm

Besök: Peter Myndes Backe 16

Tel: 010 452 20 00

www.tyrens.se

Säte: Stockholm

Org.Nr: 556194-7986

Innehållsförteckning

Inledning.....	4
Historik	8
Kulturhistorisk värdebeskrivning	17
Antikvarisk konsekvensanalys	18

Bilagor: Förändringshistorik

Flygfoto över Ballstaån med kringliggande område. Fastigheten Vandenbergh 9 till höger i bild.

Foto: Brunnberg & Forshed Arkitekter

Inledning

Bakgrund

Fastigheten Vandenbergh 9 utgörs av en lager- kontors- och industribyggnad i sju våningar uppdelade i en lägre huvudvolym (lågdel) om 4 plan i souterräng samt en ovanpåliggande indragen volym (högdelen) om 3 plan. Byggnaden som är belägen intill Ballstaån i stadsdelen Mariehäll ritades av arkitekterna Rolf Hagstrand och Birger Rehnvall på Hagstrands Arkitektbyrå samt arkitekt Yngve Fredriksén på FJ konsult AB och färdigställdes 1971.

2014 köpte Niam AB fastigheten från den tidigare fastighetsägaren NAPF Sweden AB. Byggnaden inrymmer idag en rad olika verksamheter, där de allra flesta är lokaliserade i den lägre huvudvolymen medan den övre volymen till största del står outnyttjad. Niam AB har sedan förvärvet av fastigheten till Stockholm stad lämnat in ansökan om planbesked samt ansökt om detaljplaneändring från industri- till bostadsändamål.

Niam AB avser att bibehålla lågdelens form samt bygga om befintliga kontors- och lagerlokaler efter fasaden mot Ballstaån till bostäder. Mörka delar i souterrängläget avses fortsatt användas för olika verksamheter samt till parkering och förråd. Den övre indragna högdelen föreslås rivas och ersättas med ett antal nya volymer för bostadsändamål.

Enligt Stockholms stadsmuseums bedömning är byggnaden kulturhistoriskt värdefull och har därför markerats grön i Stockholms stads klassificering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

På uppdrag av fastighetsägaren Niam AB har Tyréns AB genomfört denna kombinerade antikvariska förundersökning och konsekvensbeskrivning, där de kulturhistoriska konsekvenserna av föreslagna förändringar och rivningar redovisas.

Antikvarisk förundersökning

En antikvarisk förundersökning är en utredning som skall beskriva ett aktuellt objekts kulturhistoriska karaktär och precisera dess kulturvärden. Förundersökningen fungerar som underlag vid beslutsfattande enligt Plan- och bygglag (PBL) i samband med bygglovsförfarande och ibland även som underlag vid handläggning och beslut enligt annan lagstiftning, som Kulturmiljölag (KML) eller Miljöbalken (MB). Under projektering och tillståndsprövning ligger förundersökningen till grund för bedömningar av vilka konsekvenser föreslagna ändringar och ombyggnader bedöms medföra för definierade kulturvärden.

Antikvarisk konsekvensbeskrivning

En antikvarisk konsekvensbeskrivning utgör en fristående utredning över hur kulturhistoriska värden påverkas vid en föreslagen ändring av en byggnad eller ett område.

Konsekvensbeskrivningen fungerar exempelvis som underlag vid beslutsfattande enligt Plan- och bygglagen (PBL) i samband med bygglovsförfarande. En konsekvensbeskrivning kan även utgöra underlag vid ändring av byggnad eller miljö med avseende på annan lagstiftning.

Omfattning

Avseende beskrivning historik och värdebeskrivning omfattas hela fastigheten av utredningen. Gällande den antikvariska konsekvensbeskrivning omfattas föreslagna ändringar på delar av den lägre huvudvolymen (lågdel) mot Bällstaån och rivning av den ovanpåliggande indragna övre volymen (högdelen) inför planerad nybyggnad av ett antal nya volymer för bostadsändamål inom fastigheten Vandenbergh 9 i Stockholm.

Arbetet har innefattat arkiv- och litteraturstudier samt syn med dokumentation av byggnaden, exteriört och interiört, på plats, 2015-03-10 och 2015-04-08. Erhållet material som beskriver planerade förändringar har utgjort underlag för konsekvensbedömning av ny bebyggelse på fastigheten. Förundersökning och antikvarisk konsekvensbeskrivning av byggnaden har sammanställts av byggnadsantikvarie Jonas Sundvall, Tyréns AB.

Underlag för bedömning

Stockholms Stadsbyggnadskontor (SBK):	Ursprungs- och ombyggnadsritningar
Niam AB:	Förslagsmaterial (skisser m m, framtaget tillsammans med Brunnberg & Forshed Arkitektkontor), daterat 2014-03-04.
Planhandlingar:	PL 6552 (gällande stadsplan).
Stockholms stadsmuseum:	Byggnadsinventering med kulturhistorisk klassificering, 2009.
Litteratur:	<i>Stockholm utanför tullarna. Nittiosju stadsdelar i ytterstaden</i> . I serien Monografier utgivna av Stockholms stad, 166. 2003, 2004.
Riksantikvarieämbetet:	Bebyggelseregistret BeBR, 2015-04-07
Platsbesök:	2015-03-10 2015-04-08

Dolda byggnadsdelar och ytskikt har inte undersökts närmare utan bedöms eventuellt i samband med rivningsarbeten.

Plankarta över kv. Mariehälls gård mm. där fastigheten Vandenbergh 9 (tidigare Vandenbergh 8) ingår. Den aktuella fastigheten är markerad blå och ligger närmast intill Ballstaån. Källa Stockholms stadsbyggnadskontors arkiv

Kulturhistorisk status

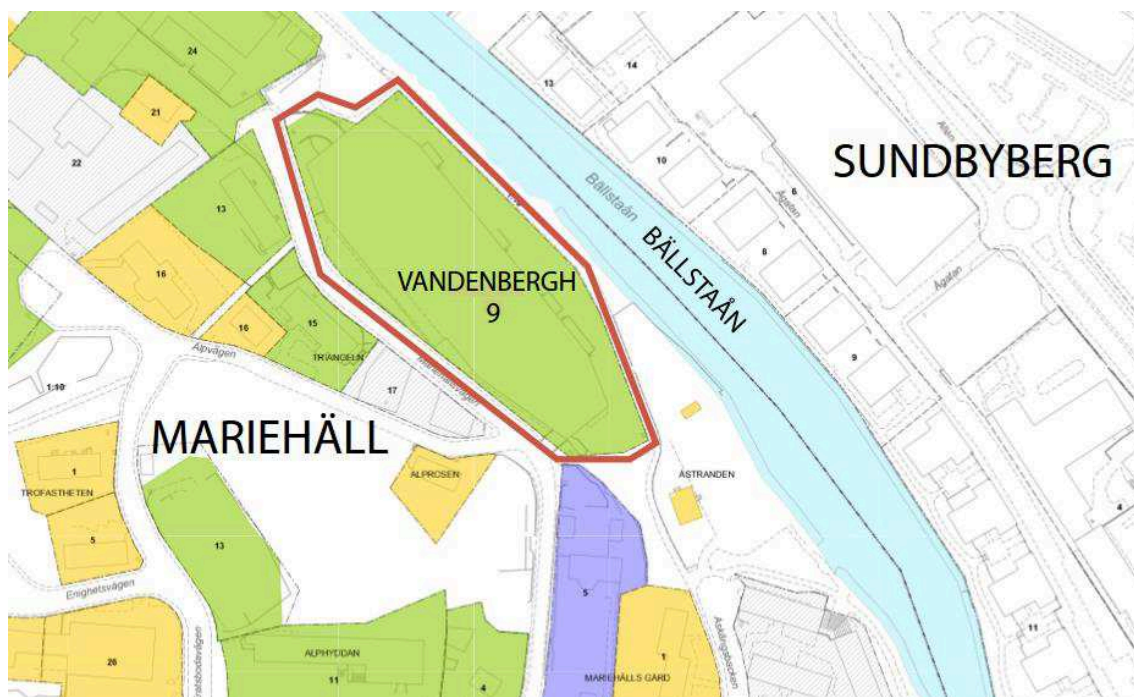
Planbestämmelser

Gällande plan för fastigheten Vandenbergh 9 är PL 6552 (antagen av Stockholms Byggnadsnämnd 1967-03-09). I planen finns inga varsamhets- eller skyddsföreskrifter gällande kulturvärden.

Denna utredning är föranledd av stundande planarbete inom den aktuella fastigheten. Detta efter att fastighetsägaren under 2014 lämnat in ansökan om planbesked och ansökt om detaljplaneändring från industri- till bostadsändamål.

Föreslagna förändringar omfattar aktuell fastighet och syftar till att förändra befintlig stadsplan från industriändamål till att möjliggöra nybyggnad av bostäder inom fastigheten.

Förslaget ligger i linje med gällande översiktsplan – *Promenadstaden*, som antogs av kommunfullmäktige 2010. Översiktsplanen innebär en omvandling av Mariehäll, från industri- och kontorsområde till boendemiljö.

Utsnitt ur Stockholms stadsmuseums klassificeringskarta över kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Aktuell fastighet markerad med rött.
Källa: Stockholms Stadsmuseum

Kulturhistorisk klassificering

Vid bedömning av bygglov och åtgärder enligt Plan- och bygglagen (PBL) har Stadsmuseet, på uppdrag av Stockholms stad, utarbetat och sammanställt en klassificeringskarta med olika kulörmarkeringar för bebyggelse med kulturhistoriska värden.

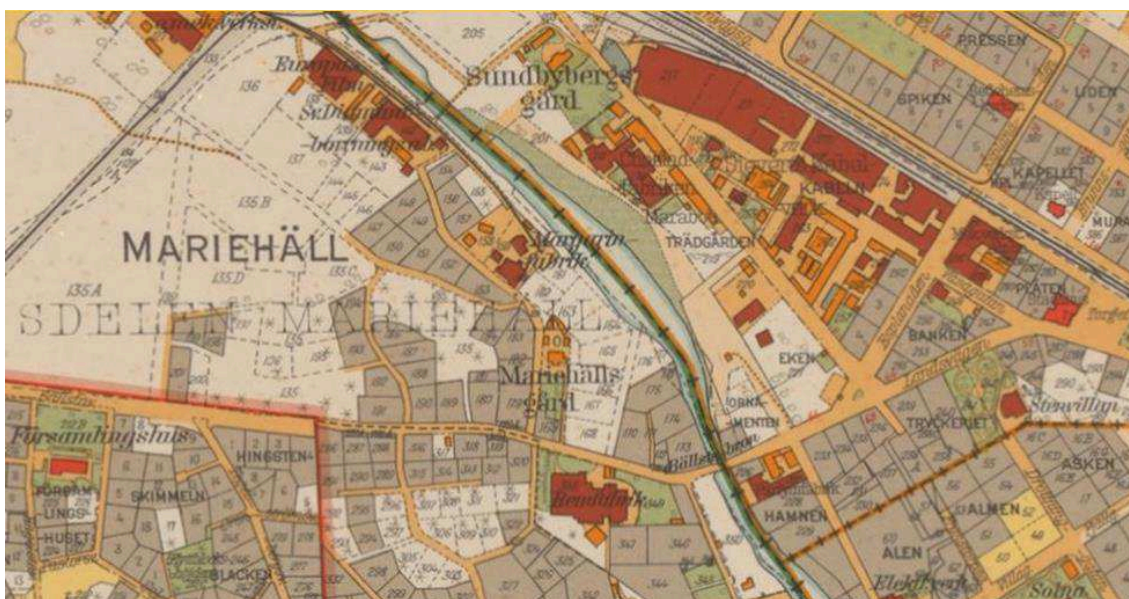
Fastigheten Vandenbergh 9 är i den kulturhistoriska klassificeringen angiven som *särskilt värdefull* och markerad som grön, den näst högsta graderingen. Motiveringen för grönmarkeringen lyder: *Fastigheter med bebyggelse som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.*

I motiveringen till byggnadens värdering och klassificering skriver Stadsmuseet:

1885 anlades den första fabriken i Mariehäll, och stadsdelen kom därefter att i allt högre grad präglas av industrier av olika slag, både norr och söder om Bällstavägen. Under hela 1900-talet förtätades industriområdena i Mariehäll successivt med nyare verksamhetsbebyggelse, både industrier och kontor.

Den mycket stora kontors- och industribyggnaden i Vanderbergh 9 uppfördes på 1960-talet efter ritningar av Rolf Hagstrands arkitektkontor. Byggnaden har industrihistoriska värden, som ett representativt och välbevarat exempel på tidens industribyggande. Viktigt för det arkitektoniska uttrycket är husets kubiska volymer i olika nivåer, de svepande fönsterbanden och fasaderna i lackerade plåtkassetter. Huset har en medveten färggestaltning i kontrasterande vit och blå plåt med bruna fönsterband. Storleken och den formfasta arkitekturen ger anläggningen en viss monumentalitet och en betydelse för stadslandskapet

Förutom att omfattas av PBL:s generella paragrafer om varsamhet (kap 8§17) och anpassat underhåll (kap 8§14) innebär stadsmuseets värdering och klassificering att fastigheten även omfattas av PBL:s förbud mot förvanskning (kap 8§13).

Utsnitt ur fastighetskarta över Mariehäll 1934

Källa: Stockholmskällan

Historik

Mariehäll

Fastigheten Vandenberg 9 är belägen efter Mariehällsvägen intill Bällstaån i Mariehäll, Stockholm. Mariehäll ligger i ett område som fram tills slutet av 1700-talet tillhörde Bällsta säteri. 1780 avsöndrades två torp från ägorna varav det ena torpet, beläget vid Bällstaviken, fick namnet Mariehäll.

Som en följd av industrialismens genombrott samt den explosionsartade befolkningsökningen under slutet av 1800-talet kom Mariehäll på grund av sin närhet till Stockholm att bli ett attraktivt utvecklingsområde. Med sitt läge nära intill den för tiden nybyggda järnvägen genom Sundbyberg var det inte bara bostäder som kom att byggas här utan även industrier. Kring tiden för sekelskiftet 1800/1900 fanns här ett antal småindustrier med inriktning mot verkstadsindustri och småskalig tillverkning. Utvecklingen som ett område med verkstadsindustrier varvat med äldre villa- och flerbostadsbebyggelse höll i sig under första hälften av 1900-talet. Under 1960- och 1970-talet kom dock verkstadsindustrin och delar av den äldre villabebyggelsen att bytas ut mot mer storskaliga kontors- och industribyggnader. I de olika stads- och detaljplaner som tagits fram för Mariehäll under 1900-talet har mycket liten hänsyn tagits till den äldre bebyggelsen och till och med Mariehälls gård med anor från 1700-talet var under många årtionden i slutet av 1900-talet hotad av rivning. Genom ett stort engagemang från både myndigheter och boende i området kunde dock gården till sist räddas och restaurerades under 1990-talet. Tillsammans med Mariehälls gård finns endast ett fåtal av de många byggnaderna som uppfördes kring sekelskiftet kvar.

Idag pågår nästa omvandling av Mariehäll – i enlighet med översiktsplanens "Promenadstadsvision" – från industri- och kontorsbebyggelse från 1900-talets mitt, till flerbostadsbebyggelse. Omvandlingen har i det närmare fullbordats i området mellan Sundbyberg centrum och Bällstaån. Bostadsbebyggelse med lokaler i gatuplan har även börjat växa fram väster om Bällstaån, utmed Bällstavägen sydväst om den aktuella fastigheten. Flera kontors- och industrifastigheter från utbyggnadsfasen under 1960- och 1970-talen ska rivas eller har redan rivits till förmån för ytterligare bostadsbebyggelse.

I den närliggande omgivningen kring fastigheten finns flera grönområden, gångstråk längst Bällstaån och båtvarv för övervintring för privatbåtar. Närheten till vatten, parker och stad skapar en attraktiv miljö som ger naturnära känsla vilket inbjuder för aktivitet och valfrihet som är en av de största kvalitéerna för området.

Foto föreställer Fastigheten Vandenbergh 9 sett från Mariehällsvägen.

Bildkälla:Wikipedia Commons

Vandenbergh 9

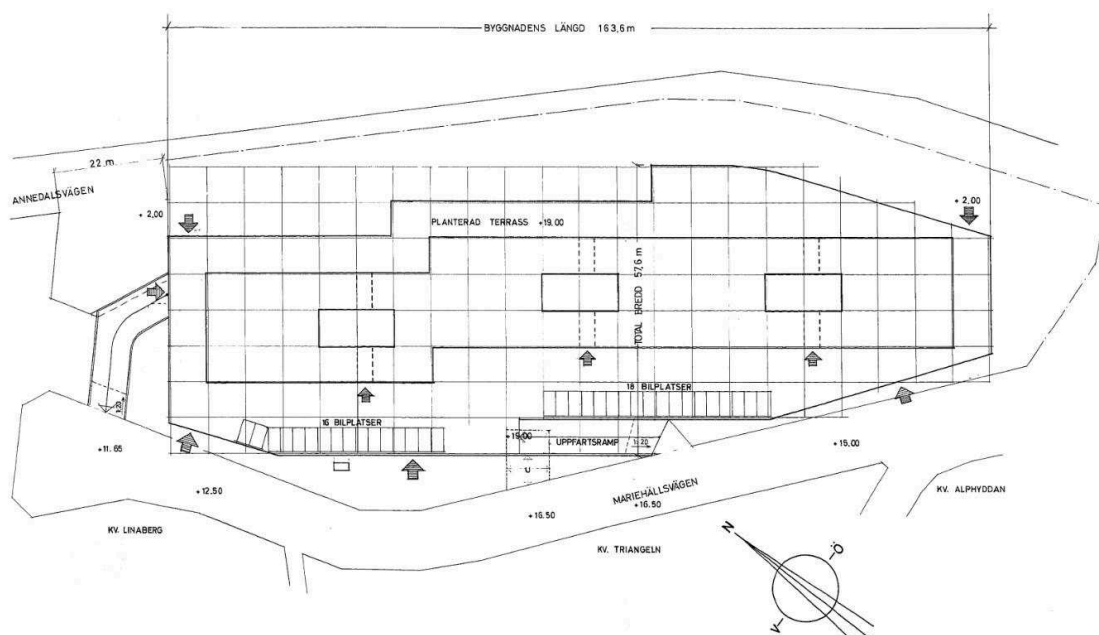
Fastigheten Vandenbergh 9 är belägen på en brant sluttande tomt längs efter Bällstaån med berg i dagen, gräs, buskar och träd. Byggnaden är uppförd som en kontors-, lager- och industribyggnad i sju våningar och omfattar en lokalarea om ca 34 000 kvm uppdelade på en *lågdel* om 4 plan i souterräng med källare samt en ovanpåliggande indragen *högd* om 3 plan + installationsutrymmen i takplan. *Lågdelen*, i tre plan, är formad som en avlång oktagon medan *högdelen* med sina tre ovanpåliggande våningar är indragna från fasad och bildar ett lamellhus som är förskjutet i längdled.

Från Mariehällsvägen i sydväst finns två bilramper. Den ena är en uppfartsramp till taket på lågdelen där det finns ett parkeringsdäck och en altan, härifrån nås också byggnadens huvudentréer. Den andra är en gjuten svängd nedfartsramp till det näst översta souterrängplanet (Plan 3), där en intern lastgata löper genom nästintill hela byggnadens längd. Längs fasaden efter Mariehällsvägen finns också ytterligare två garageprotar, varav den ena leder in till ett lagerutrymme och den andra leder till befintlig bilverkstad i byggnadens svästra hörn. Efter fasaden längs Bällstaåvägen i nordost finns ett antal lastkajer med skärmtak samt ett senare tillägg i form av en överbyggd lastkaj med fasader av vit plåt. Från Bällstaåvägen finns också en nedfartsramp till källaren med stödmurar av betong. Källaren utgörs av parkeringsgarage.

Byggnaden har till största del bestått av kontorslandskap och lagerlokaler men även lättare industrier har varit verksamma i byggnaden. På grund av de olika verksamheterna varierar våningshöjden och i byggnadens inre regioner är det till stor del dubbel våningshöjd. Byggnaden är uppförd i betong med en pelarkonstruktion med bärande bjälklag i betong. Pelarna har en varierande dimensioner från 300x400mm till 600x600mm och avslutas med ett stort, lastbärande kapital med dimensionen 3600x3600mm. Pelarnas höjd varierar beroende på våningshöjden och är placerade i stomlinjenät med C/C mått om 8400mm och 7200mm. Runt de befintliga trapphusen finns bärande stomväggar.

Projekteringen för byggnaden påbörjades under tidigt 1960-tal och leddes inledningsvis av arkitekterna Rolf Hagstrand och Birger Rehnvall på Hagstrands Arkitektbyrå för att några år senare tas över av arkitekt Yngve Fredriksén på FJ konsult AB och färdigställas 1971. De ritningar som Hagstrand och Rehnvall tagit fram för byggnaden under det tidiga 1960-talet kom i stora drag att behållas när byggherren Mariehällsbyggen, Widmark & Platzer & Co av okänd anledning valde att byta arkitekt till Yngve Fredriksén.

Den nya arkitektens bidrag till byggnadens utformning under projekteringsfasen var bland annat att byta ut den för 1960-talet vanliga fasadbeklädnaden av rött tegel till plåt, ett mer 1970-talsbetonat fasadmaterial. Anledningen till detta är idag okänd men kan ha varit ett sätt att dra ned på kostnader i projektet. Förutom denna åtgärd genomförde Fredriksén också ändringar rörande byggnadens planform. På den lägre huvudvolymen rätades fasaden mot Bällstaån ut, detta för att enligt bygglovshandlingarna förbättra trafikförhållandena efter Bällstaåvägen. En annan för projektet stor ändring som Fredriksén genomförde under projekteringsfasen var att förskjuta de två övre byggnadsvolumerna något i längdled. En åtgärd som enligt bygglovet genomfördes som en följd av den modulanpassning som skulle genomföras på den lägre huvudvolymen för att rationalisera parkeringsytor och varuhantering. Byggnaden stod klar 1971 och kan trots ett flertal förändringar genom åren sägas vara väl bevarad. (se Bilaga 1)

Situationsplan från 1962 ritad av Hagstrands arkitektbyrå. Notera den uppdelade fasaden mot Bällstaån som i det här skedet av projektering ännu inte rätats ut.
Källa: Stockholms stadsbyggnadskontors arkiv

Vandenbergh 9 med sin karaktäristiska fasadindelning med vit och blå plåtkassetter varvat med bruna fönsterband. Här sedd från Bällstaåvägen i norr. I höger bildkant syns den svängda betongrampen in mot byggnadens interna lastgata.

Byggnadens Exteriör

Byggnadens exteriör karaktäriseras till stor del av sin massiva volym samt av lågdelen oregelbundna oktagonala planform i kontrast till högdelen raka lamellhus. Även fasadernas konsekventa indelning med horisontella band av vertikalt trapetsprofilerad plåt i blått och brunt i lågdelen och vitt och brunt i högdelen. På lågdelen två lägre plan mot Bällstaån är fältindelningen något annorlunda med horisontell svart trapetskorrugerad plåt. Fönster och plåtband är här något indragen i fasad vilket synliggör byggnadens bärande betongkonstruktion i form av pelare och på så sätt skapar fasadfack i två plan.

Fönster är huvudsakligen ursprungliga enlufts-fönster, med ytterbågar av aluminium målade i en brun kulör som sammanfaller med intilliggande fasadplåt.

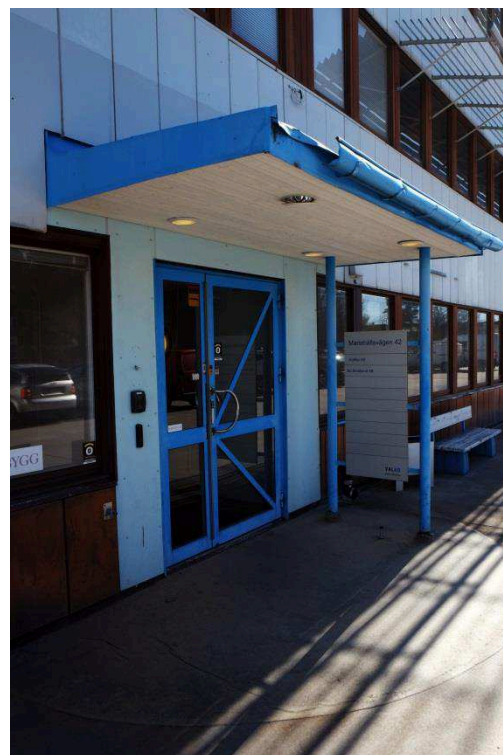
Nedersta fönsterraden efter södra fasaden på högdelen med låg bröstning av brunlackerade plåtkassetter. Här finns också senare utanpåliggande solskydd installerade.

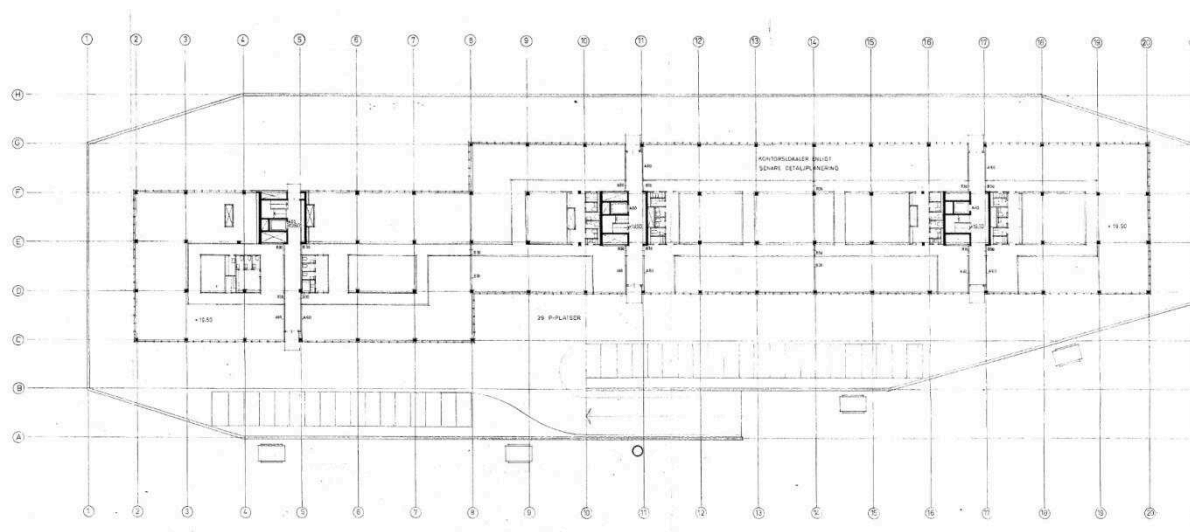
Byggnaden sedd från Mariehällsvägen, men bilramp upp lågdelens ovanpåliggande parkeringsdäck samt byggnadens huvudentréer.

Lastkaj efter byggnadens östra fasad mot Bällstaavägen.

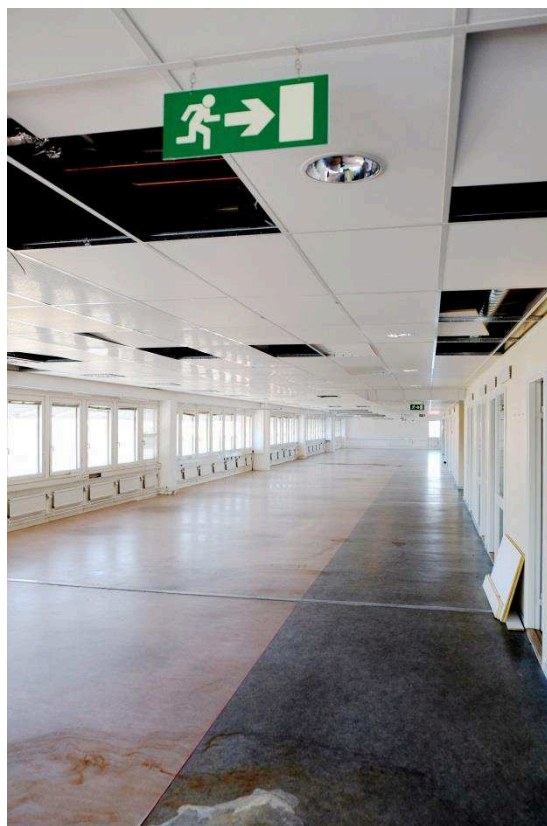
En av högdelens huvudentréer från parkeringsdäcket.

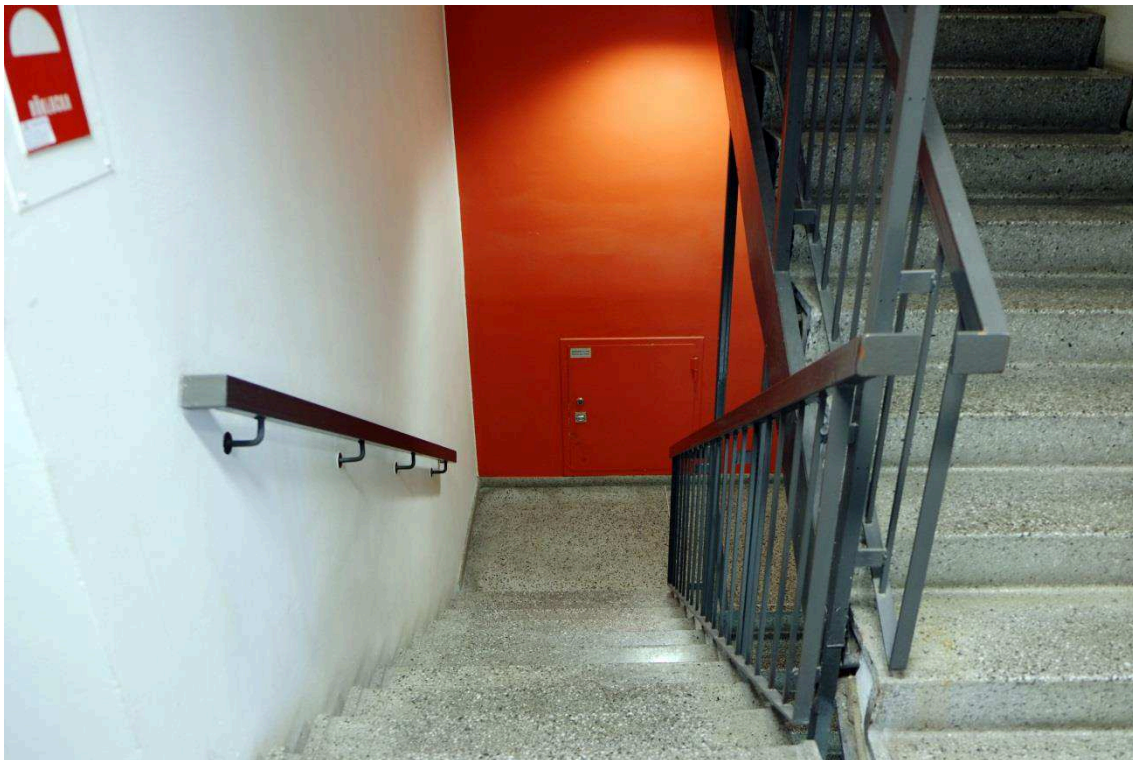
Tidig planritning över våning 5, första planet i högdelen. I det här stadiet hade man inte detaljerat någon planlösning, sannolikt för att man inte exakt visste vilka hyresgäster som skulle bli aktuella. Trapphus, entréhallar och toaletter var det enda som ansågs vara helt fast i högdelen. Här syns också bilramp upp till parkeringsdäcket på lågdelen tak. Källa: Stockholms stadsbyggnadskontors arkiv

Högdelen interiör

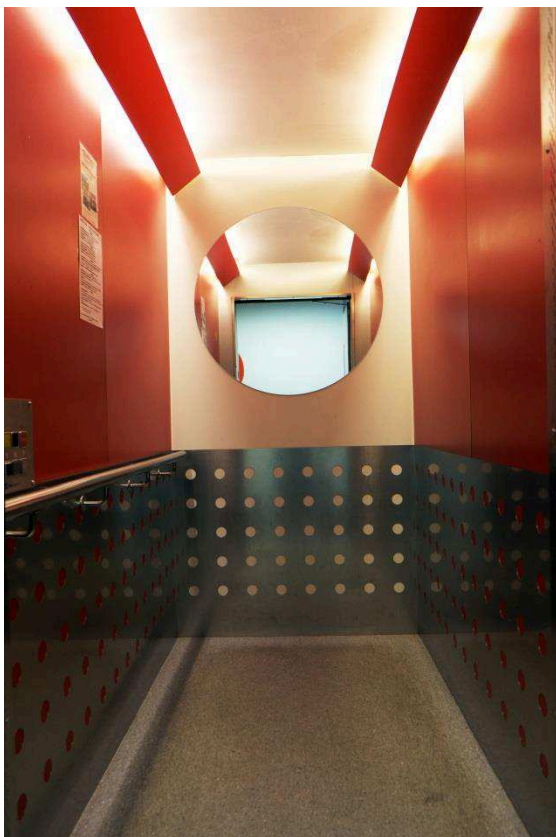
Byggnadens interiör karaktäriseras i stor utsträckning av rationalitet och funktion, där högdelen utgörs av kontorsytor som nås via de tre interna trapphusen eller från parkeringsdäcket på lågdelen tak. De tre planen i högdelen beskrivs enligt de ursprungliga ritningarna från 1960-talet som kontorslandskap utan någon detaljerad planlösning. Idag har våningarna delats upp och utgörs av cellkontor och större öppna ytor sannolikt använda för kontorslandskap. Då högdelen i dag mestadels står utan hyresgäster är det svårt att avgöra hur många olika företag som kan ha funnits här men det står klart att det genom åren genomförts en hel del förändringar av våningarnas planlösning genom att nya mellanväggar, dörr och glaspartier tillkommit. Golven i högdelen utgörs främst av senare tillagda plast/linoleum-mattor och laminatgolv men i vissa delar finns ursprungliga linoleumgolv bevarade. Innertaken består av nedsänkta installationstak med vita akustikplattor. Förutom trapphus och entrehallar som har golv av cementmosaik och räcken av smide är högdelen enkelt och sparsamt utformat utan inslag av exklusivare material.

Kontorsyta på plan 5 med senare golvmaterial och installationstak.

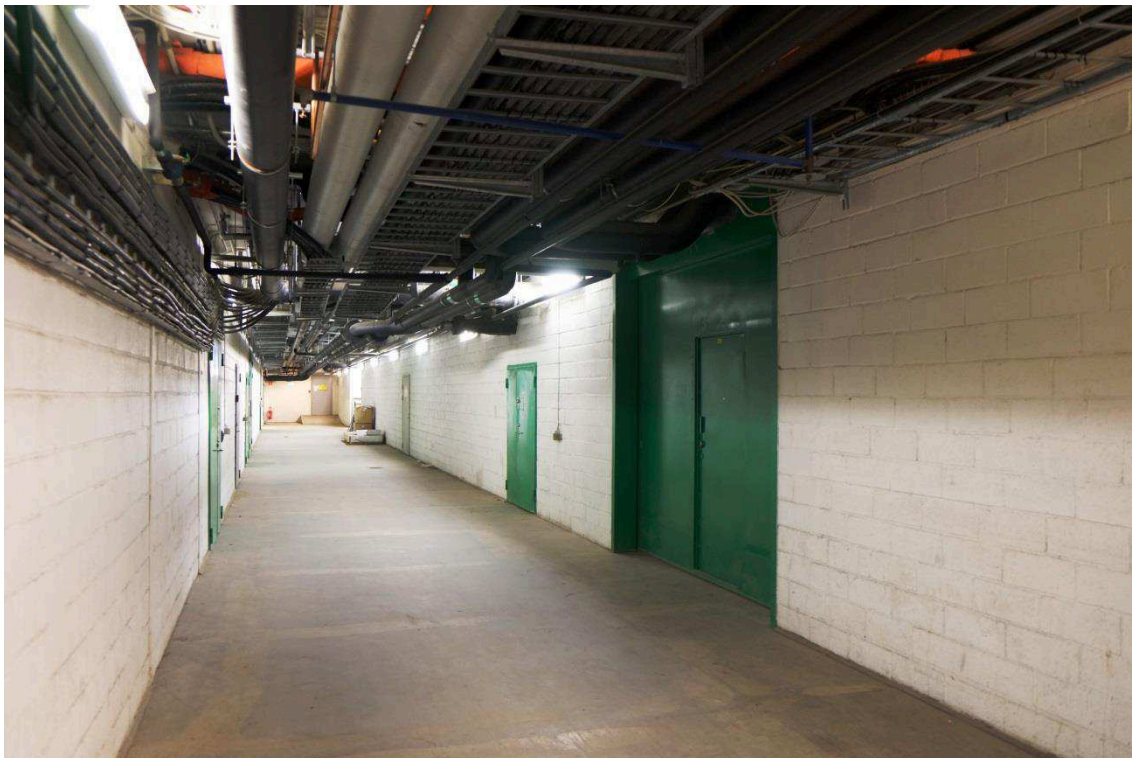
Ett av fastighetens 3 genomgående trapphus med golv och trappor av cementmosaik samt räcken i i smide.

En av fastighetens tre personhissar. Befintlig inredning har sannolikt tillkommit under 1980- eller 1990-talet.

Pentry på plan 5, sannolikt 1990-tal.

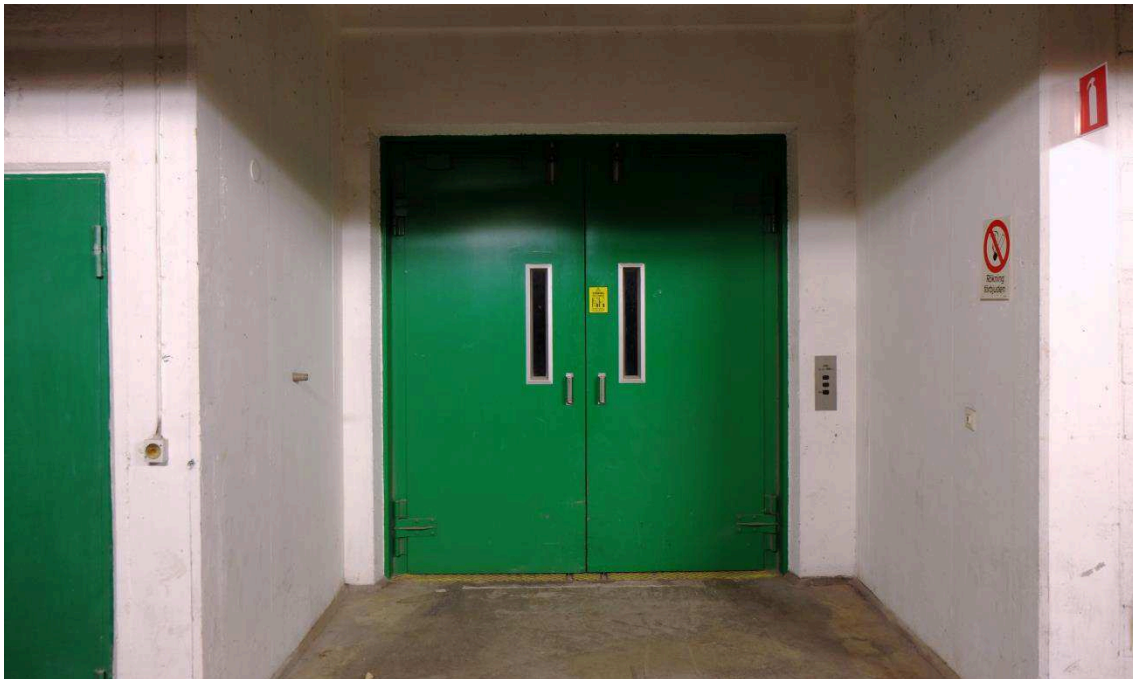
Intern lastgata med dörrar och portar till lagerutrymmen.

Lågdelen interiör

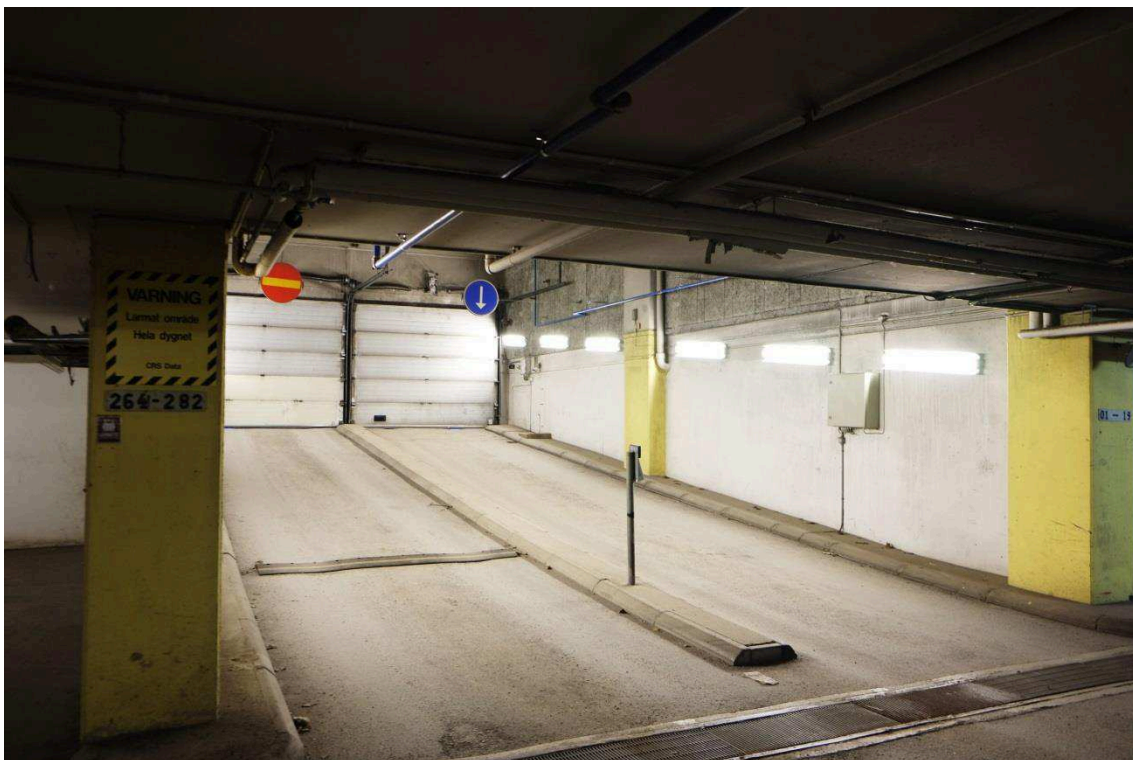
Lågdelen utgörs främst av ytor för lager och produktion, där den centrala lastgatan på plan 3, de stora lasthissarna i anslutning till trapphusen och lastbryggorna utmed fasaden mot Bällstaåvägen förser de olika planen med inkommande och utgående gods. Även här är det endast trapphusen som utformats något mer omsorgsfullt. Övriga lokaler präglas av enklare ändamålsenliga material som målad betong och golvmattor av plast. Lågdelen utformades ursprungligen för ett tryckeri och har sedan dess haft en rad olika verksamheter. Idag hyrs lokalerna av olika företag med behov av större lagerytor samt som serverhallar.

Port till lagerutrymme i anslutning till intern lastgata.

En av byggnadens tre lasthissar i anslutning till intern lastgata.

Ramp från Bällstaåvägen ned till parkeringsgaraget på plan 1

Kulturhistorisk värdebeskrivning

Vandenbergh 9 är med sin massiva volym och tydliga inriktning mot lager, produktion och kontor en tydlig representant för 1960-talets nystart för den industriella utbyggnaden av stadsdelen Mariehäll i Stockholm. Byggnaden som ritades av Hagstrands arkitektkontor och färdigställdes under det sena 1960-talet och tidiga 1970-talet präglas starkt av rationalitet och funktion. Med sitt arkitektoniska uttryck i form av den oregelbundna oktagonala lågdelen som kontrasterar till högdelen raka lamellhus samt sina fasader med svepande band av fönster och de medvetet färgsatta fasadplåtarna i blått, vitt och brunt bedöms fastigheten inneha vissa arkitektoniska värden.

Kulturhistoriskt värdefulla byggnadsdelar

Exteriör:

- Fasader med horisontella band av blå- och vitlackerade plåtkassetter
- Ursprunglig fönstersättning och fönsterpartier aluminium
- Ursprungliga fristående luftintag efter västra fasaden
- Bilramper i betong
- Skärmtak vid entréer till högdelen

Ursprunglig stomme:

- Pelar/Balk-system i betong

Ursprungliga/äldre rumsvolymer

- Trapphus med personhissar
- Lasthissar
- Intern lastgata

Ursprunglig och/eller äldre fast inredning:

- Ursprungliga dörr- och glasparti i stål
- Ursprungliga portar till lastutrymmen i anslutning till lastbryggor och intern lastgata
- Golv och trappor av cementmosaik
- Trapp- och balkongräcken av smide.
- Ursprungliga beslag på dörrar och fönster

Antikvarisk konsekvensanalys

Föreslagna åtgärder

I början av 2014 förvärvades Vandenbergh 9 av fastighetsfondförvaltningsföretaget Niam AB. Niam har som ambition att investera i fastigheten och även utveckla fastighetens verksamhet där bostäder ses som ett möjligt alternativ. Niam AB avser att bibehålla lågdelen samt bygga om befintliga kontors- och lagerlokaler efter fasaden mot Bällstaån till bostäder. Mörka delar i souterrängläget avses fortsatt användas för olika verksamheter samt till parkering och förråd. Den övre indragna volymen föreslås rivas och ersättas med ett antal nya volymer för bostadsändamål.

Exakt i vilket utförande dessa nya volymer samt exakt vilka förändringar som ska utföras i lågdelen är i dagsläget inte helt klargjort.

Påverkan

Området Mariehäll har de senaste århundradena präglats av bebyggelseomvandlingar. Tidigare perioders små villor har försvunnit eller fragmentiserats till solitärer i nya främmande sammanhang. Idag pågår nästa omvandling av Mariehäll – i enlighet med översiktsplanens "Promenadstadsvision" – från industri- och kontorsbebyggelse från 1900-talets mitt, till flerbostadsbebyggelse. Omvandlingen har i det närmaste fullbordats i området mellan Sundbyberg centrum och Bällstaån. Bostadsbebyggelse med lokaler i gatuplan har även börjat växa fram väster om Bällstaån. I nära anslutning till den aktuella fastigheten har ett flertal liknande byggnader från samma tid redan rivits eller ska rivas. Även dessa i syfte att ge plats för bostäder.

Byggnaden som föreslås ändras, genom att en väsentlig del av byggnaden rivs samt att en annan del kraftigt förändras, var vid tillkomsten en del i ett progressivt sammanhang präglad av efterkrigstidens industriella blomstring i flera Stockholmsområden. Den har fortsatt koppling till de få industri- och kontorshus som står kvar i området, men är genom pågående omvandlingsprocess på väg mot att utgöra en volym- och stilmässig solitär från 1900-talets industriepok. Därmed har även betydelsen av Stadsmuseets värdeformulering – *viss monumentalitet samt stadsbildsmässiga värden* [som det synliga intill läget Bällstaån medför] – påverkats och kommer att få ny andemening i och med uppförandet av den planerade bebyggelsen i närområdet kring fastigheten.

Trots den materialmässiga enkelheten bidrar byggnaden, med ett för denna typ av byggnad karaktäristiskt formspråk och (enligt Stadsmuseet) kubiska volymer i olika nivåer, svepande fönsterband och fasader med lackerade plåtkassetter. Stadsmuseet framhåller även byggnadens medvetna färggestaltning i kontrasterande vit och blå plåt med bruna fönsterband.

Sammanfattningsvis kan byggnaden sägas vara ett representativt och väl bevarat exempel på enkel men likväl god utformad arkitektur från de sena rekordårens industriarkitektur. Med fortsatt stadsutveckling enligt Promenadstadsplanen, där det tidiga 2000-talets flerbostadshus övertar områden med kontors- och industribebyggelse, kommer den fortfarande idag rika förekomsten av liknande karaktäristiska och funktionella byggnader undan för undan att gå från att vara representativa till att bli allt mer unika.

Konsekvenser

Den föreslagna rivningen av högdelen samt förändringen av lågdelen inom fastigheten Vandenbergh 9 syftar till att omvandla en befintlig lager- industri och kontorsbyggnad från 1971 till bostäder får stor påverkan såväl för stadsdelen som för närmiljön. Åtgärden bedöms medföra viss påverkan på närområdet samt ge *stora negativa konsekvenser* för ovan redovisade, befintliga kulturvärden.

Slutkommentarer

Byggnaden är trots sin volym och sitt ursprungliga syfte som lager- industri och kontorsbyggnad, teoretiskt möjlig att i dess nuvarande utformning, med befintlig låg- och högdal omvandla till bostäder. Lyckade ombygganden av industrilokaler med stommar och bjälklag i betong har bland annat genomförts i Sickla och på Kvarnholmen i Nacka.

Byggnadens placering och indragna läge i souterräng har medfört att den trots sin massiva volym, inte minst nerifrån ån sett, inte inkräktar nämnvärt på den nära intilliggande bebyggelsen. Tvärtom upplevs Vandenbergh 9, sett från Mariehällsvägen endast som ett fyra våningar högt hus. Vid eventuellt uppförande av nya volymer i högdalens ställe måste utformning planeras, gestaltas och genomföras så att stor hänsyn tas till den nära intilliggande Mariehälls gård. Ett eventuellt förslag på uppförande av sådana volymer bör i sin tur också antikvariskt konsekvensbeskrivas.

Stockholm 2015-04-20

Jonas Sundvall

Byggnadsantikvarie, Tyrens AB

Bilaga 1.

Ändringshistorik

År 1962-1971 Nybyggnad	
Upphovsman	Rolf Hagstrand (Arkitekt) B Rehnvall (Arkitekt) Yngve Fredriksén Gösta Lind (Byggmästare) Hagstrands Arkitektkontor (Arkitektkontor) FJ Konsult AB (Arkitektkontor) Handelsbolaget Mariehällsbyggen, Widmark & Platzer & Co (Byggherre)

År 1988-1992 Ändring	
Åtgärd	Ny entré och skärmtak mot Mariehällsvägen.
Upphovsman	FJ-Konsult AB (Arkitektkontor) Yngve Fredriksén (Arkitekt)

År 1989-1990	
Åtgärd	"Ljudhuv" i samband med installation av dieselreservkraftsanläggning.
Upphovsman	Johan Hansen (Arkitekt) J & W bas (Arkitekt)

År 1990-1996 Ändring	
Åtgärd	Ny entré mot Mariehällsvägen.
Upphovsman	I B Särnö (Arkitekt)

År 1993-2000 Ändring	
Åtgärd	Ny lastkaj och skärmtak mot ost.
Upphovsman	Arkab Arkitekter AB (Arkitektkontor) Ulla Bladh (Arkitekt)

År 1998-1998 Ändring	
Åtgärd	Nybyggnad av skärmtak och tegelmurar vid entréer på altanen.
Upphovsman	Gerhard Herkommer (Arkitekt)

År 1999-2002 Ändring	
Åtgärd	Ny entré och luftningsgaller. Bullerskärm och kylapparat på tak
Upphovsman	Gerhard Herkommer arkitekter AB (Arkitektkontor)

År 1999-2002 Ändring	
Åtgärd	Ny entré

År 2000-2000 Ändring	
----------------------	--

Åtgärd	Montering av solskärmar mot S och V
--------	-------------------------------------

År 2001-2002 Ändring	
Åtgärd	Ny ytbeläggning och tätskikt på altan, nytt tak över del av altan.

År 2003-2004 Ändring	
Åtgärd	Ny entré till restaurang

År 2003-2007 Ändring	
Åtgärd	Tillbyggnad av lastkaj

År 2005-2006 Ändring	
Åtgärd	Byte av skärmtak

År 2006-2007 Ändring	
Åtgärd	Utbyggnad av lastkaj